

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ ПРАВА, ЕКОНОМІКИ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ І МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН**

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАНЯ
для здобуття освітнього ступеня «бакалавр»
на основі здобутого освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст»**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр та назва галузі знань)

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

051 Економіка
(шифр та назва спеціальності)

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

Економіка
(назва освітньої програми)

Схвалено на засіданні кафедри
економіки і міжнародних економічних відносин
протокол № «8» від «12» лютого 2020 р.

Схвалено на засіданні Вченої ради
Міжнародного гуманітарного університету
протокол № «4» від «14» лютого 2020 р.

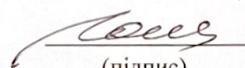
Одеса – 2020

Програма фахового вступного випробування для здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Економіка» зі спеціальності 051«Економіка»

Розробник:

Професор кафедри економіки і міжнародних економічних відносин,
д.е.н., професор Потьомкін Л.М.

Завідувач кафедри
економіки і міжнародних економічних відносин,
д.е.н., професор

(підпис)

Головченко О.М.
(прізвище та ініціали)

Схвалено на засіданні кафедри економіки і міжнародних економічних
відносин, протокол № «8» від «12» лютого 2020 р.

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	4
ЗМІСТ ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ.....	6
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКІВ НА ФАХОВОМУ ВСТУПНУМУ ВИПРОБУВАННІ.....	26

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

До зразка випробування на фаховому вступному випробуванні засновано на вимогах та критеріях оцінення знань, передбачених вимогами до підготовки фахівців з державного професійного стандарту та вимогами до підготовки фахівців з державного професійного стандарта вищої освіти з фаху «Фармацевтика».

Документ відображає вимоги до засобів та методик випробування, які використовуються для перевірки знань та навичок, передбачених вимогами до підготовки фахівців з державного професійного стандарта вищої освіти з фаху «Фармацевтика». Вимоги до засобів та методик випробування відповідають вимогам до підготовки фахівців з державного професійного стандарта вищої освіти з фаху «Фармацевтика», які встановлені вимогами до підготовки фахівців з державного професійного стандарта вищої освіти з фаху «Фармацевтика» та вимогами до підготовки фахівців з державного професійного стандарта вищої освіти з фаху «Фармацевтика».

Документ відображає вимоги до засобів та методик випробування, які використовуються для перевірки знань та навичок, передбачених вимогами до підготовки фахівців з державного професійного стандарта вищої освіти з фаху «Фармацевтика». Вимоги до засобів та методик випробування відповідають вимогам до підготовки фахівців з державного професійного стандарта вищої освіти з фаху «Фармацевтика», які встановлені вимогами до підготовки фахівців з державного професійного стандарта вищої освіти з фаху «Фармацевтика» та вимогами до підготовки фахівців з державного професійного стандарта вищої освіти з фаху «Фармацевтика».

Документ відображає вимоги до засобів та методик випробування, які використовуються для перевірки знань та навичок, передбачених вимогами до підготовки фахівців з державного професійного стандарта вищої освіти з фаху «Фармацевтика». Вимоги до засобів та методик випробування відповідають вимогам до підготовки фахівців з державного професійного стандарта вищої освіти з фаху «Фармацевтика», які встановлені вимогами до підготовки фахівців з державного професійного стандарта вищої освіти з фаху «Фармацевтика» та вимогами до підготовки фахівців з державного професійного стандарта вищої освіти з фаху «Фармацевтика».

Документ відображає вимоги до засобів та методик випробування, які використовуються для перевірки знань та навичок, передбачених вимогами до підготовки фахівців з державного професійного стандарта вищої освіти з фаху «Фармацевтика». Вимоги до засобів та методик випробування відповідають вимогам до підготовки фахівців з державного професійного стандарта вищої освіти з фаху «Фармацевтика», які встановлені вимогами до підготовки фахівців з державного професійного стандарта вищої освіти з фаху «Фармацевтика» та вимогами до підготовки фахівців з державного професійного стандарта вищої освіти з фаху «Фармацевтика».

ПОЯСНІВАЛЬНА ЗАПИСКА

Фахове вступне випробування для здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Економіка» зі спеціальності 051 «Економіка» проводиться з метою визначення можливості вступників засвоювати навчальні програми підготовки бакалавра. Фахове вступне випробування здійснюються шляхом оцінки рівня професійних знань, умінь та навичок вступників, передбачених стандартом вищої освіти Міністерства освіти і науки України.

Мета програми - забезпечити сектор економіки та підприємництва висококваліфікованими фахівцями, сформувати нове покоління економістів, які мають глибокі знання, вміють системно та інноваційно мислити, ухвалювати ефективні рішення, керуватися принципами обґрунтованості економічних рішень.

У сучасному жорсткому ринковому змаганні жоден власник чи керівник підприємства не може не те що перемогти, а навіть «вижити», якщо він не спирається на ґрунтовні й новітні знання та досвід висококваліфікованих економістів. Фах економіста завжди вважався і вважається одним із найпрестижніших, найбільш затребуваних і високооплачуваних. Твердження про кризу «перевиробництва», тобто надмірну кількість підготовлених у країні економістів, можна вважати перебільшенням або нерозумінням ситуації. Адже йдеться не про загальну їх кількість, а про справжніх, тобто високопрофесійних спеціалістів. Проте, щоб стати таким фахівцем, зокрема з проблем економіки підприємства, потрібно отримати фундаментальну теоретичну підготовку та здобути належний практичний досвід. Саме таку – досить амбітну, але цілком реальну мету – і ставить перед собою та своїми студентами Міжнародний гуманітарний університет.

У випускника за освітньою програмою «Економіка» є досить широкий вибір сфери реалізації, а отже, великі шанси обрати саме ту роботу, яка буде йому і до душі, і до снаги. Він зможе працювати на будь-якому підприємстві, у будь-якій організації чи установі, яка займається економічною діяльністю. Освітня програма «Економіка» зі спеціальності 051 «Економіка» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти дає змогу не лише опанувати найновітніші теоретичні знання та оволодіти прийомами і методами ефективного ведення бізнесу, а й ознайомитися з багатьма притаманними їй «таємницями» досягнення підприємством найкращих результатів при найменших витräтах, а також забезпечення його конкурентоспроможності. Адже саме економіст розраховує собівартість продукції, складає кошторис витрат, прогнозує економічну та фінансову діяльність підприємства, виявляє нові виклики чи загрози для його успішного функціонування. Разом із тим саме він з'ясовує перспективи подальшого розвитку компанії та визначає засоби, шляхи і методи підвищення ефективності її господарської діяльності.

Мета вступного випробування на навчання для осіб, які здобули освітньо-кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста за іншою спеціальністю (напрямом підготовки) - з'ясування рівня їх теоретичних знань та практичних навичок осіб, а також виявлення схильності до ведення науково-дослідницької та пошуково-аналітичної роботи для визначення здатності вступників засвоювати відповідні фахові навчальні програми.

Випробування проходить у тестовій формі, що містить питання з фахових дисциплін та передбачає з'ясування рівня теоретичних знань та відповідності цих знань

вимогам освітньої програми за спеціальністю «Економіка».

Програма додаткового вступного випробування охоплює дисципліни:

Економіка підприємства

Макроекономіка

Основи економічної теорії

Під час підготовки до вступного випробування рекомендується користуватися літературою, список якої наведено наприкінці комплексу кожної дисципліни.

ЗМІСТ ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Зміст дисципліни

Підприємство є основною первинною ланкою економічної системи. Ринкові принципи діяльності – раціональність, економічність і ефективність – знаходять на рівні підприємства первинну сферу свого здійснення.

В умовах ринкової економіки підприємство повинно ставитись до своєї теперішньої діяльності й до майбутнього розвитку творчо, досліджуючи кон'юнктуру ринку, враховуючи фактори зовнішнього середовища. Кожне підприємство в умовах нестабільності зовнішнього середовища повинно вчитися заздалегідь реагувати на загрози, що виникають, і не упускати можливості. В умовах дії Господарського кодексу України підприємства мають реальні права щодо вироблення напрямів своего розвитку як виробничої, так і фінансово-комерційної діяльності, що висуває певні вимоги до усіх працівників підприємства. Підприємство повинно прагнути пошуку найбільш вигідних для народного господарства й споживачів, рентабельних для підприємства сфер діяльності. Переход до ринкової економіки потребує проведення на підприємствах наукових досліджень і розробок. Особливе значення має організація маркетингового підходу в усіх сферах діяльності підприємства, націленість на запити споживачів.

Сучасні спеціалісти промислових підприємств повинні володіти знаннями, які б дозволили їм забезпечити ефективно функціонуюче виробництво, що випускає конкурентноспроможну продукцію, постійне оновлення виробництва на базі новітніх досягнень науки й техніки, високий рівень дохідності за рахунок раціонального використання всіх видів ресурсів.

Метою вивчення дисципліни «Економіка підприємства» є формування у студентів системи теоретичних знань, вмінь та навичок практичної роботи щодо методів організації ефективного господарювання на рівні підприємства; набуття теоретичних і практичних знань щодо вирішення конкретних економічних завдань, які дозволили б їм найкращим чином досягти економічних цілей підприємства – одержання високих прибутків, вибір найбільш оптимальних рішень на перспективу.

Предметом дисципліни є форми виявлення економічних законів і закономірностей розвитку суспільного виробництва у господарській діяльності підприємства

Тема 1. Теорії підприємств і основи підприємництва

Поняття підприємства та основні засади його функціонування. Поняття підприємства як первинної економічної ланки виробничої сфери. Цілі та напрями діяльності підприємства. Правові основи функціонування підприємств в Україні.

Теорії підприємств. Основні теоретичні моделі підприємства: неокласична, інституціональна, еволюційна, підприємницька, агентська, інтеграційна, їх сутнісна характеристика.

Загальна характеристика підприємницької та господарської діяльності. Сутність господарської діяльності. Сутність та основні функції підприємницької діяльності. Моделі підприємництва. Правове забезпечення підприємницької діяльності в Україні. Організаційно-правові форми підприємницької діяльності: одноосібна власність, товариства, корпорації. Виробнича та посередницька діяльність.

Договірні взаємовідносини в підприємницькій діяльності. Договірні відносини і партнерські зв'язки в підприємницькій діяльності. Сутність договору. Види договорів: установчий та підприємницький. Класифікація договорів за сферами діяльності. Структура договору. Форми співробітництва підприємців у різних сферах здійснення підприємницької діяльності.

Міжнародна підприємницька діяльність. Міжнародна підприємницька діяльність, її суб'єкти. Різновиди зовнішньоекономічної діяльності. Регулювання міжнародної підприємницької діяльності.

Тема 2. Види підприємств, їх організаційно-правові форми

Класифікація підприємств. Класифікація підприємств. Види та організаційні форми підприємств в Україні, їх загальна характеристика. Унітарні та корпоративні підприємства.

Господарські товариства. Акціонерні товариства. Товариства з обмеженою відповідальністю, з додатковою відповідальністю, з повною відповідальністю. Командитні товариства.

Види підприємств за розміром та за формулою власності. Класифікація підприємств залежно від їх розмірів та кількості працюючих: малі підприємства, середні та великі. Пільги для суб'єктів малого підприємництва, які діють в Україні. Види підприємств в Україні за формулою власності: приватне підприємство, підприємство колективної власності, комунальне підприємство, державне підприємство, підприємство засноване на змішаній формі власності.

Об'єднання підприємств. Види об'єднань підприємств: асоціації, корпорації, концерни, консорціуми, холдинги, промислово-фінансові групи. Економічні аспекти діяльності об'єднань підприємств в Україні.

Тема 3. Зовнішнє середовище господарювання підприємств

Сутність та складові зовнішнього середовища господарювання підприємств. Підприємство як відкрита система, вплив зовнішнього оточення на діяльність підприємства. Складові зовнішнього середовища господарювання підприємств.

Зовнішнє середовище найближчого оточення. Постачальники ресурсів, посередники, споживачі. "Контактні" аудиторії: фінансові установи; засоби масової інформації; державні установи, що займаються наглядом і регулюванням виробничої діяльності; місцеві контактні аудиторії. Конкуренти, напрями і методи збору інформації про конкурентів.

Віддалене (загальне) зовнішнє середовище підприємств. Соціальне середовище: темпи зростання населення, його вікова структура, стиль життя, звички та моральні цінності, етичні та релігійні основи суспільства. Правове середовище. Контрактне право. Закони та правові акти, що захищають споживачів. Закони, що захищають споживачів від монопольних цін. Закони, які стосуються взаємовідносин організацій з суспільством. Законодавство про охорону оточуючого середовища. Державне і політичне середовище. Державне замовлення, регулююча роль держави щодо оподаткування, регулювання кредитних ставок, фінансування довгострокових капітальних вкладень і т. ін. Науково-технічні фактори. Структурна перебудова економіки. Науково-технічний прогрес, спрямований на вирішення соціальних проблем, подолання обмеженності ресурсів, зокрема, паливно-енергетичних, 16 оволодіння принципово новими технологіями. Роль

держави у регулюванні науково-технічного прогресу. Економічні фактори. Рівень зайнятості, інфляція, податкові умови бізнесу.

Оцінка впливу факторів зовнішнього середовища на підприємство. Складання переліку зовнішніх погроз та можливостей. Оцінка впливу факторів зовнішнього середовища на діяльність підприємства.

Тема 4. Структура та управління підприємством

Структура підприємства. Виробничі структурні підрозділи підприємств: виробництва, цехи, відділення, дільниці, бригади, бюро, лабораторії тощо. Функціональні структурні підрозділи апарату управління: управління, відділи, бюро, служби тощо. Функції, права та обов'язки структурних підрозділів підприємства. Філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи підприємств.

Сутність та функції процесу управління. Сутність і основні задачі управління підприємством. Принципи та підходи до здійснення процесу управління. Рівні управління на підприємстві. Планування, організація, мотивація та контроль як основні функції управління підприємством.

Методи управління діяльність підприємств. Поняття методів управління. Класифікація методів управління. Економічні, організаційні, соціально-психологічні методи управління.

Організаційні структури управління підприємствами. Основні типи організаційних структур управління. Принципи та етапи побудови організаційних структур управління.

Тема 5. Ринок і продукція

Ринкове середовище господарювання підприємств. Поняття, зміст та класифікація ринків. Структура та інфраструктура ринків. Роль і місце підприємств у ринковому середовищі.

Характеристика продукції та її класифікація. Поняття продукції та її класифікація. Номенклатура та асортимент продукції. Вимірники обсягу продукції. Товарна, валова, чиста та реалізована продукція, їх розрахунок.

Виробнича програма підприємства. Виробнича програма підприємства та порядок її формування. Основні розділи та техніко-економічні показники виробничої програми. Ресурсне обґрунтування виробничої програми. Система контролю за виконанням виробничої програми підприємства.

Маркетингова діяльність підприємства та ринку. Визначення маркетингу. Основні функції та принципи маркетингу. Маркетингове середовище підприємства. Стратегія і тактика маркетингу. Сегментація ринку. Основні стратегії виходу підприємства на ринок. Стимулювання збути продукції підприємства.

Тема 6. Планування діяльності підприємства

Основи планування. Планування як функція управління. Методологічні основи планування. Основні принципи планування. Класифікація методів планування діяльності підприємства, їх характеристика.

Стратегічне планування розвитку підприємства. Сутність стратегічного планування. Основні етапи стратегічного планування діяльності підприємств. Види стратегій. Бізнес-планування: призначення, цілі та функції. Зміст основних розділів бізнес-плану та методика їх складання.

Тактичне та оперативне планування. Сутність тактичного та оперативного планування, їх відмінність від стратегічного. Зміст тактичних планів. Система оперативного планування.

Прогнозування розвитку підприємств. Сутність прогнозування. Мета, об'єкти й принципи прогнозування. Види методів економічного прогнозування розвитку підприємств.

Тема 7. Персонал підприємства, продуктивність і оплата праці

Поняття, класифікація і структура персоналу підприємства. Визначення чисельності окремих категорій працівників. Трудові ресурси та персонал підприємства. Склад персоналу на промисловому підприємстві. Поняття промислово-виробничого та непромислового персоналу. Якість робочої сили за різними характеристиками.

Розрахунок ефективного фонду часу роботи працівників. Визначення чисельності різних категорій працівників та структури персоналу. Поняття змінної, явочної, штатної, облікової, середньооблікової чисельності працівників.

Тема 8. Поняття капіталу підприємства.

Сутність та склад капіталу підприємства. Власний і позичений капітал, основний і оборотний капітал.

Основний капітал. Сутність, склад і структура основних фондів. Основні фонди як складова виробничих фондів, їх роль у здійсненні процесу виробництва продукції або надання послуг. Поняття та характеристика об'єкту основних фондів. Склад основних фондів відповідно до сучасних стандартів. Класифікація та структура основних фондів. Розподіл основних фондів на виробничі і невиробничі. Активна і пасивна частина основних фондів, їх роль у виробничому процесі.

Методи оцінки вартості основних фондів. Первісна, переоцінена, залишкова, ліквідаційна вартість; вартість, що амортизується. Справедлива вартість. Індексація основних фондів.

Знос та амортизація основних фондів. Фізичне та моральне старіння основних фондів. Види морального зносу основних фондів. Амортизація основних фондів. Норми амортизаційних відрахувань. Оптимізація строків корисного використання основних фондів. Методи амортизації згідно з бухгалтерським обліком. Прискорені методи амортизації.

Показники технічного стану, руху, озброєності праці і ефективності використання основних фондів. Система показників технічного стану і руху основних фондів, їх взаємозв'язок. Система показників озброєності праці основними фондами. Значення й система показників ефективності використання основних фондів. Напрями інтенсифікації відтворення та шляхи покращення використання основних фондів підприємства. Ремонт основних фондів, види ремонту. Розширене відтворення основних фондів: технічне переозброєння, реконструкція, розширення і нове будівництво. Оцінка доцільності витрат на періодичний ремонт, модернізацію й заміну виробничого устаткування. 8.3. Нематеріальні активи.

Поняття й види нематеріальних активів. Склад та характеристика нематеріальних активів підприємства, їх вплив на конкурентоспроможність його продукції на ринку. Первинна і переоцінена вартість нематеріальних активів. Амортизація нематеріальних активів, визначення строків їх корисного використання.

Патенти. Патенти. Патентний захист винаходів. Законодавство з питань захисту патентних прав. Патент як засіб охорони виробничої та господарської діяльності патентовладаря, як об'єкт комерційних угод. Ознаки патентоздатності винаходів. 8.3.3. Ліцензії. Ліцензії. Патентні, безпатентні ліцензії. Невиняткові, виняткові, повні ліцензії. Обмеження під час представлення виняткової ліцензії, які одержали найбільше розповсюдження. Субліцензії, відповіальність за субліцензіями. Вибір виду ліцензії. Ліцензійна торгівля, ліцензійні угоди. Самостійні та супутні ліцензійні угоди. Ліцензійні платежі: періодичні та одноразові платежі. Роялті та паушальний платежі. Ліцензійні відділи, відділи закордонного ліцензування, їх основні функції.

Ноу-хау. Поняття "ноу-хау". Тенденція до розширення торгівлі ноу-хау в сучасних умовах, її причини. Товарний знак. Види товарних знаків. Рекламна функція товарного знаку. Підходи до вибору товарного знаку. Вимоги до товарного знаку. Свідоцтво на товарний знак. Реєстрація товарних знаків в Україні. Цивільно-правова відповіальність за використання чужого товарного знаку.

Тема 9. Оборотний капітал підприємства.

Поняття, склад і структура обігових коштів підприємства, їх кругообіг. Сутнісна характеристика обігових коштів, їх класифікація. Стадії кругообігу оборотних коштів. Обігові кошти, що обслуговують сфери виробництва та обігу. Функціональна та елементна структура обігових коштів. Нормовані та ненормовані обігові кошти. Джерела формування обігових коштів.

Нормування обігових коштів підприємства. Методи розрахунку нормативів обігових коштів (аналітичний, коефіцієнтний, метод прямого розрахунку). Обчислення нормативів обігових коштів в окремих їхніх елементах (виробничих запасах, незавершеному виробництві, витратах майбутніх періодів, залишках готової продукції). Визначення сукупного нормативу обігових коштів підприємства.

Показники ефективності використання обігових коштів підприємства та шляхи прискорення їх оборотності. Основні показники рівня ефективності використання обігових коштів: коефіцієнти оборотності та закріплення, тривалість одного обороту, коефіцієнти оборотності активів, дебіторської та кредиторської заборгованості, матеріальних засобів та ін., методика їх розрахунку. Шляхи підвищення ефективності використання обігових коштів на різних стадіях їх кругообігу. Проблеми нестачі обігових засобів і поновлення їх величини до нормативного рівня.

Тема 10. Інвестиції

Поняття і класифікація інвестицій. Сутність інвестицій, види інвестицій і їх класифікація. Внутрішні та зовнішні інвестиції. Реальні та фінансові інвестиції. Різновиди і структура капітальних вкладень.

Інвестиційна діяльність підприємства. Роль інвестицій та джерела їх формування. Підприємство як об'єкт і суб'єкт інвестування. Інвестиційна привабливість та інвестиційна політика підприємства. Інвестиційні рішення, що приймаються на підприємстві.

Ефективність інвестицій та її підвищення. Інвестиційні проекти. Оцінка ефективності реальних і фінансових інвестицій. Показники ефективності інвестицій: критерій чистої дисконтованої вартості, період окупності, індекс доходності. Фактори підвищення ефективності використання інвестицій. Інвестиційні проекти. Цикл, фази та

етапи обґрунтування інвестиційного проекту. Фінансовий план та оцінка ефективності інвестиційного проекту.

Тема 11. Інноваційна діяльність

Характеристика інновацій та інноваційної діяльності. Поняття інновацій та інноваційної діяльності. Види інновацій: товарні, технологічні, управлінські, інформаційні, соціальні, екологічні. Правове забезпечення інноваційної діяльності підприємств України.

Інноваційні процеси. Інноваційні процеси та їх види. Вплив інновацій на підвищення конкурентоспроможності продукції.

Науково-технічний прогрес та його роль у розвитку економіки. Сутність науково-технічного прогресу, його форми. Вплив науково-технічного прогресу на розвиток промислового виробництва. Основні цілі впровадження нової техніки і технологій. Особливості впровадження нової техніки у машинобудуванні України.

Оцінка ефективності інноваційної діяльності. Оцінка ефективності технічних та організаційних нововведень. Показники ефективності інноваційної діяльності підприємства. Вплив інноваційних процесів на скорочення тривалості відтворювального циклу виготовлення продукції.

Тема 12. Техніко-технологічна база і виробнича потужність підприємства

Сутність техніко-технологічної бази виробництва та її роль у поліпшенні його ефективності. Характеристика техніко-технологічної бази виробництва. Складові та тенденції розвитку техніко-технологічної бази виробництва. Порівняльна характеристика традиційного та інноваційного типів виробництва.

Управління технічним розвитком підприємства. Formи технічного розвитку підприємства. Оцінка технічного рівня підприємства. Основні показники технічного рівня підприємства. Основні етапи та планування технічного розвитку підприємства. Лізинг як форма оновлення технічної бази виробництва.

Формування та використання виробничої потужності підприємства. Поняття, види та чинники формування виробничої потужності підприємства. Методичні принципи розрахунку виробничої потужності. Рівень використання виробничої потужності підприємства.

Тема 13. Організація виробництва і забезпечення якості продукції

Сутність, структура та принцип організації виробничого процесу. Виробничий процес та його ціль. Структура виробничого процесу. Принципи організації виробничого процесу. Основні, допоміжні та обслуговуючі процеси.

Організаційні типи виробництва. Одиничний, серійний, масовий типи виробництва. Порівняльна характеристика типів виробництва. Типи виробництва та вплив на його організаційно-технічну побудову й ефективність.

Організація виробничого процесу в часі та просторі. Виробничий цикл та його структура. Методи поєднання операцій та їхній вплив на виробничий цикл. Послідовний, паралельний, паралельнопослідовний способи передачі предметів праці у виробництві.

Методи організації виробництва. Непотоковий і потоковий методи організації виробництва. Організація непотокового виробництва. Загальна характеристика потокового виробництва. Тенденції розвитку потокового виробництва.

Якість продукції. Поняття якості продукції та показники, що її визначають. Методи оцінки якості продукції. Соціально-економічна ефективність підвищення якості продукції. Основні чинники підвищення якості продукції підприємства.

Тема 14. Витрати на виробництво та реалізацію продукції

Поняття собівартості продукції, витрат, витрат операційної діяльності. Класифікація витрат. Нормативна база щодо визначення понять собівартості продукції і витрат. Виробнича собівартість продукції, собівартість реалізованої продукції. Витрати операційної і звичайної діяльності. Витрати операційної діяльності, які не включаються до собівартості продукції. Класифікація витрат за окремими ознаками. Витрати на гривню товарної продукції.

Групування витрат за економічними елементами. Сутність і призначення групування витрат за економічними елементами. Склад економічних елементів витрат. Розрахунок кошторису виробництва за економічними елементами.

Групування витрат за статтями калькуляції. Сутність і призначення групування витрат за статтями калькуляції. Калькулювання та його місце в економічних розрахунках. Об'єкти калькулювання й калькуляційні одиниці. Рекомендована номенклатура калькуляційних статей витрат. Методика обчислення окремих статей калькуляції. Методи калькулювання собівартості продукції. Методи віднесення непрямих витрат на окремі види продукції.

Калькулювання собівартості продукції в комплексних виробництвах. Методи калькулювання собівартості в комплексних виробництвах: прямої локалізації витрат, виключення витрат, розподілу витрат, комплексний метод; сфера та умови їх застосування.

Визначення точки беззбитковості. Характер поведінки витрат залежно від обсягу виробництва й рівня використання виробничих потужностей. Визначення точки беззбитковості з використанням аналітичного й графічного методів.

Напрями зниження витрат підприємства. Обґрутування й вибір напрямів зниження поточних витрат на підприємствах. Групи чинників зниження поточних витрат: підвищення технічного рівня виробництва; вдосконалення організації виробництва, праці й управління; збільшення обсягу виробництва та підвищення якості і конкурентоспроможності продукції.

Ціноутворення на підприємстві. Поняття і роль ціни в ринковій економіці. Функції ціни: вимірювальна, облікова, регулююча, стимулююча, перерозподільна. Основні фактори, що впливають на рівень цін. Державне регулювання ціноутворення. Види цін та сфери їх застосування. Види цін згідно із документом "Інкотермс-2000". Методи встановлення ціни. Система знижок і доплат до ціни. Шляхи вдосконалення ціноутворення на продукцію підприємства.

Тема 15. Фінансово-економічні результати діяльності підприємства

Сутність та класифікація фінансових результатів. Види діяльності підприємства. Поняття фінансового результату діяльності підприємства. Порядок визначення різних видів прибутку на підприємстві. Відображення фінансових результатів підприємства відповідно до стандартів бухгалтерського обліку. Джерела формування прибутку підприємства. Напрями використання прибутку. Визначення маржинального доходу та порога беззбитковості.

Оцінка ефективності діяльності підприємства. Сутність та критерії економічної ефективності. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства. Система показників рентабельності. Оцінка соціально-економічної ефективності виробництва. Методи визначення порівняльної ефективності варіантів виробничих господарських рішень. Фактор часу в оцінці ефективності діяльності підприємства. Фактори підвищення ефективності діяльності підприємства.

Тема 16. Розвиток підприємств: сучасні моделі, трансформація та реструктуризація.

Сучасні моделі розвитку підприємств. Сучасні моделі розвитку підприємств, їх сутнісна характеристика. Трансформація підприємства.

Поняття, завдання та форми реструктуризації підприємства. Економічна сутність і мета процесу реструктуризації підприємства. Основні форми реструктуризації: оперативна та стратегічна.

Види реструктуризації. Види реструктуризації: організаційно-правова, технічна, економічна, фінансова, управлінська. Ступінь реструктуризації: часткова та комплексна.

Порядок здійснення й ефективність реструктуризації суб'єктів господарювання. Порядок здійснення реструктуризації. Обґрунтування концепції та розробка бізнес-плану реструктуризації. Основні варіанти проведення реструктуризації підприємств. Реалізація та оцінка ефективності проектів реструктуризації.

Тема 17. Економічна безпека та антикризова діяльність

Характеристика економічної безпеки підприємства. Поняття економічної безпеки підприємства, її головна мета та функції. Структурні елементи економічної безпеки: фінансова, інтелектуальна та кадрова, техніко-технологічна, політико-правова, інформаційна, екологічна, силова складові та їх змістовні характеристики.

Оцінка рівня економічної безпеки підприємства. Сутнісна характеристика та загальна методологія оцінки рівня економічної безпеки підприємства. Розрахунок сукупного критерію економічної безпеки суб'єкта господарювання

Санація підприємств. Санація суб'єктів господарювання. Класична модель процесу фінансового оздоровлення підприємства. Формування стратегічних цілей і тактики проведення санації. Розробка програми та проекту санації. Бізнес-план фінансового оздоровлення, його структура. Техніко-економічне обґрунтування санації підприємства.

Банкрутство підприємств. Банкрутство підприємства як економічне явище. Причини та ознаки банкрутства. Законодавство України з питань банкрутства. Етапи та процедура порушення справи про банкрутство. Методика визначення ймовірності банкрутства суб'єктів господарювання. Модель Альтмана.

Ліквідація збанкрутілих підприємств. Порядок ліквідації збанкрутілих підприємств в Україні. Юридичні наслідки ліквідації та форми реалізації майна банкрутів. Черговість задоволення претензій кредиторів.

Перелік питань, що виносяться на випробування

1. Сутність теорії підприємства.
2. Сутність неокласичної, інституціональної, еволюційної, підприємницької, "агентської" теоретичних моделей підприємства.
3. Взаємозв'язок підприємства з економічними агентами.
4. Основні цілі діяльності підприємства.

5. Основні принципи господарювання в Україні.
6. Основні завдання діяльності підприємства.
7. Основні ознаки, що дозволяють зарахувати господарюючий суб'єкт до юридичної особи.
8. Сутність підприємницької діяльності.
9. Принципи підприємницької діяльності.
10. Форми підприємницької діяльності.
11. Ознаки підприємництва як особливого виду діяльності.
12. Суб'єкти та об'єкти підприємницької діяльності.
13. Види підприємництва.
14. Види діяльності підприємства.
15. Види підприємств відповідно до законодавства України.
16. Унітарні та корпоративні підприємства.
17. Великі і малі підприємства, їх недоліки та переваги.
18. Класифікація підприємств за сферою діяльності, залежно від кількості виробленої продукції, за рівнем спеціалізації, за характером власності, за монопольним становищем на ринку, за стадією життєвого циклу.
19. Господарські товариства.
20. Об'єднання підприємств, їх характеристика.
21. Сутність зовнішньої середовища господарювання.
22. Можливості та переваги, які забезпечує аналіз зовнішнього середовища.
23. Складання переліку зовнішніх загроз і можливостей.
24. Виробнича структура підприємства, її види.
25. Групи цехів на підприємстві.
26. Види виробничої структури підприємства залежно від форми спеціалізації основних цехів.
27. Система управління підприємством.
28. Принципи організації управління виробництвом.
29. Система показників виробництва і реалізації продукції, методика визначення показників.
30. Характеристика послуги, продукту. Характеристика напівфабрикату, незавершеного виробництва, готової продукції.
31. Чиста, товарна, валова, реалізована продукція.
32. Склад робіт промислового характеру.
33. Валовий оборот, внутрішньозаводський оборот.
34. Планування виробничої програми.
35. Методика оцінки конкурентоспроможності продукції.
36. Державне замовлення.
37. Роль планування в управлінні підприємством.
38. Основні фонди. Сутність основних фондів та їх характерні ознаки. Методи амортизації.
39. Організація виробництва і забезпечення якості продукції. Виробничі процеси та їх структура.
40. Призначення групування витрат за статтями калькуляції. Рекомендований перелік статей калькуляції.
41. Сучасні моделі розвитку підприємств, їх сутнісна характеристика.

42. Етапи та процедура порушення справи про банкрутство.

43. Порядок ліквідації збанкрутілих підприємств України.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Гринчукъцкий В. И. Экономика підприємства: навчальний посібник. ВД «ЦУЛ», 2019. 304 с.
2. Чечевицьна Л. Н., Хачадурова Е. В. Экономика организации: учебное пособие. Ростов-на-Дону: Феникс, 2015. 382 с.
3. Баскакова О.В., Сейко Л. Ф.Экономика предприятия (организации): учебник для студентов бакалавриата. Москва : Дашков и К°, 2018. 369 с
4. Чалдаева, Л.А. Экономика предприятия: учебник для академического бакалавриата: для студентов высших учебных заведений, обучающихся по экономическим направлениям и специальностям. 4-е изд., исправленное и дополненное. - Москва : Юрайт, 2017. 409 с

Додаткова

5. Справочник экономиста предприятия / Говорин А. А. и др.. - Москва : Инфра-М, 2018. 422 с.
6. Грибов В. Д., Грузинов В. П. Экономика предприятия: учебник. Москва: Инфра-М, 2015. 445 с.

Інтернет-джерела

7. portal.Rada.gov.ua
8. www.liga.net
9. www.nau.kiev.ua
10. www.legal.gov.ua/cgi-bin/matrix.cgi/pravo.html.
11. www.ukrpravo.com.

МАКРОЕКОНОМІКА

Зміст дисципліни

Предметом макроекономіки є механізм функціонування та розвитку національної економіки. Макроекономічна теорія пояснює, як на економічний добробут домогосподарств впливають зміни, що відбуваються в економічній системі. Вона з'ясовує, чому фірми можуть здобути або втратити значні суми грошей, коли змінюються економічне середовище, в якому вони функціонують, як і чому змінюються загальні умови ділової активності, як це можна зрозуміти, пояснити, а інколи і передбачити. Макроекономічні явища відбувають успіхи або невдачі будь-якої країни. Ступінь розвитку країни залежить від ефективності функціонування її економічної системи. Держава може впливати на господарські показники через різні види економічної політики, а також інструменти непрямого впливу на економіку. Мета навчальної дисципліни Метою є формування системи знань з теоретичної макроекономіки, які відображають сукупні результати економічної діяльності країни та теоретичний інструментарій ринкового і державного регулювання національної економіки.

Завдання макроекономіки – вивчення ключових положень базових макроекономічних теорій, ринкових механізмів та механізмів макроекономічної політики щодо

регулювання економіки, набуття умінь аналізувати результати функціонування національної економіки та оцінювати ефективність економічної політики держави. Місце навчальної дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки бакалаврів Макроекономіка базується на знаннях сутності основних економічних категорій та законів, які вивчає дисципліна „Політична економія”. Макроекономіка також використовує як теоретичне підґрунтя основи мікроекономіки. Це пояснюється тим, що, по-перше, виявити загальноекономічні тенденції можна тільки завдяки врахуванню рішень окремих економічних суб'єктів. По-друге, правила поведінки на макрорівні є результатом багатомільйонних рішень фірм та домогосподарств у процесі їх взаємодії на ринку. Макроекономіка безпосередньо пов'язана й з іншими науками, зокрема, зі статистикою, демографією, економічною соціологією, екологією, математичним моделюванням, психологією тощо.

Тема 1. Предмет і метод макроекономіки

Макроекономіка та економічна наука. Відображення економічної дійсності в макроекономіці.

Зародження, основні етапи та напрямки розвитку макроекономіки. Перші уявлення про макроекономіку. Економічна думка часів Стародавньої Греції та Риму. Економічні уявлення християнства та їх еволюція. Меркантилізм. Фізіократична школа політичної економії. Класична школа та її розвиток. Історична школа та її розвиток. Марксизм та його напрямки. Розвиток економічної думки в українській науці. Основні течії сучасної світової економічної думки. Неокласичний напрямок в економічній теорії. Теоретична концепція Дж. М. Кейнса та її розвиток. Маржиналізм. Монетаризм. Інституціонально-соціальна концепція. Неоліберальна та неоконсервативна доктрина.

Визначення предмета макроекономіки. Економічні відносини та економічні суб'єкти. Людські потреби та обмеженість ресурсів економіки. Система економічних відносин. Економічні закони та економічні закономірності.

Методи вивчення економічних процесів, специфіка їх застосування в економічній теорії.

Функції і структура макроекономіки. Макроекономіка в системі економічних наук.

Економічні системи та їх еволюція. Критерії і ступені розвитку економічних систем. Сучасні економічні системи, їх характерні риси.

Методи економічних досліджень та можливості їх використання.

Тема 2. Суспільне виробництво: фактори, сутність, результати.

Економічні потреби та інтереси — вихідний пункт виробництва.

Фактори суспільного виробництва. Особистий і речовий фактори. Засоби виробництва та їх склад. Робоча сила та праця. Продуктивні сили. Виробничі відносини, їх склад і типи.

Процес виробництва та його результати. Сутність і цілі виробництва. Продукт і послуга як втілення цілей виробництва. Одиничний і суспільний продукт, його матеріально-речовий склад. Грошова оцінка продукту: матеріальні витрати, необхідний і додатковий продукт. Показники суспільного продукту,

Ефективність виробництва, її сутність і показники. Продуктивність і ефективність праці. Фондовіддача, фондомісткість. Матеріаломісткість. Виробнича функція, її значення. Крива виробничих можливостей.

Особливості використання факторів виробництва в тіньовій економіці та шляхи протидії цьому.

Тема 3. Основні макроекономічні показники

Етапи розвитку макроекономіки. Цілі макроекономіки. Методи макроекономічного аналізу. Основні проблеми макроекономіки і їх взаємозв'язок. Ключові поняття макроекономіки. Валовий національний продукт і методи його вимірювання. Виробничий метод. Метод розподілу доходів. Метод кінцевого споживання. Переваги та недоліки валового національного продукту. Основні показники національного рахівництва у командно-адміністративній економіці та необхідність їх переводу в Систему національних рахунків. Валовий національний продукт, валовий внутрішній продукт і їх співвідношення. Номінальний і реальний Валовий національний продукт. Національний дохід. Виробництво, розподіл і кінцеве споживання національного доходу.

Макроекономічна політика та її види. Тіньова економіка як сектор національної економіки: її суть та вплив на основні макропоказники.

Тема 4. Відтворення, циклічність, економічне зростання

Суть відтворення та його види. Стратегічні і локальні цілі суспільного відтворення. Основні показники, що характеризують результати відтворення. Суспільний продукт, його натуральний речовий склад і вартісна структура, Умови і процес реалізації суспільного продукту при простому і розширеному відтворенні.

Циклічний характер відтворення. Економічний цикл, його фази та типи. Криза в економіці України: особливості та шляхи її подолання. Теорія довгих хвиль М.Д.Кондратьєва та її теоретичне і практичне значення. Матеріальна основа циклічності.

Економічне зростання і його типи. Інтенсивний та екстенсивний тип економічного зростання. Фактори інтенсифікації. Економічна ефективність, її суть і основні показники. Фактори підвищення ефективності.

Економічна безпека держави: суть, форми існування, шляхи забезпечення в Україні.

Тема 5. Макроекономічна рівновага та нестабільність

Макроекономічна рівновага як стан загальної збалансованості та пропорційності. Сукупний попит та сукупна пропозиція, їх рівновага. Неокласична і кейнсіанська моделі досягнення рівноваги. Конституція України про законодавче регулювання макроекономічних процесів.

Макроекономічна нестабільність: кризи, інфляція та безробіття. Причини інфляції та її види. Безробіття, його основні форми. Повна зайнятість і природний рівень безробіття. Закон Оукена. Особливості зайнятості та безробіття в Україні. Соціально-економічні наслідки інфляції та безробіття.

Крива Філіпса. Альтернатива у приборканні між інфляцією і безробіттям, Стагфляція. Державна політика регулювання ринку праці та приборкання інфляції. Кримінальні фактори в економіці України як елемент, що стимулює економічну нестабільність, і шляхи боротьби з ними.

Тема 6. Грошово-кредитна система

Поняття грошової системи. Грошова система як форма організації грошового обігу: металева; кредитна, паперово-грошова. Типи грошового обігу: монометалізм, біметалізм,

паперово-грошовий обіг. Еволюція форм і типів грошового обігу. Сучасні грошові системи. Грошові реформи і особливості їх здійснення в економіці України. Конституція України про грошову систему України.

Суть кредиту в ринковій економіці. Функції кредиту. Принципи кредитування. Formи кредиту: комерційний, банківський, споживчий, державний. Роль кредиту в розвитку ринкової економіки.

Банки і їх види. Роль і функції банку. Пасивні та активні банківські операції. Банківська система України. Резервна система. Національний банк України, його функції.

Основні види протиправних дій у грошово-кредитній сфері та шляхи протидії їм.

Тема 7. Фінансова система і фінансова політика

Поняття фінансів і фінансової системи. Фінансові ресурси. Функції фінансів і джерела їх формування.

Держбюджет – основна ланка фінансової системи. Структура бюджету. Дохідна частина бюджету. Витратна частина бюджету, її структура. Поняття бюджетного дефіциту, шляхи його подолання. Бюджет України на цей поточний рік. Бюджетний дефіцит і державний борг.

Податки і податкова система. Суть податків в ринковій економіці. Formи і види податків, податки (прямі і непрямі) з юридичних і фізичних осіб. Місцеві податки і збори. Крива Лафера. Конституція України про податки і збори.

Законодавство України про податки. Основні форми кримінальної діяльності у фінансовій системі і шляхи боротьби з ними.

Тема 8. Державне регулювання економіки

Ринковий механізм і держава. Головні передумови державного регулювання. Необхідність державного регулювання що зв'язана з недосконалістю ринку. Етапи становлення державного регулювання. Економічні функції держави. Роль держави в забезпеченні ефективності ринкової економіки, її стабільноті, в перерозподілі доходів.

Formи і методи державного регулювання економіки. Державне підприємництво, кредитно-грошова політика. Податкова політика. Регулювання цін і доходів. Структурна політика. Державне прогнозування і програмування економіки.

Моделі державного регулювання економіки. Кейнсіанська модель стимулювання ефективного попиту. Неокласична модель державного регулювання економіки. Монетаризм. Неолібералізм. Особливості державного регулювання економіки України.

Тема 9. Тенденції розвитку світового господарства

Об'єктивні передумови виникнення і функціонування світового господарства. Міжнародний розподіл праці і проблеми інтернаціоналізації ринкового господарства. Інтернаціоналізація витрат на виробництво товарів та послуг.

Виникнення світового господарства та етапи його розвитку. Структура світового ринкового господарства. Суть і форми дій міжнародних економічних союзів і організацій.

Система світових економічних зв'язків.

Світова торгівля товарами і послугами. Показники розвитку зовнішньої торгівлі. Сучасні тенденції розвитку міжнародних торгових відносин. Зовнішньоекономічна державна політика.

Міжнародні інвестиції і кредит. Форми міжнародних інвестицій.Науково-технічний обмін у системі світового ринку: об'єкти та форми. Патенти, ліцензії, ноу-хау, інжиніринг, лізинг.

Міжнародна міграція робочої сили та її економіко-правові аспекти.

Валютні відносини і міжнародний валютний механізм. Валютні курси і конвертованість валют. Міжнародна валюта система, її суть, етапи еволюції і сучасний механізм функціонування.

Глобальні проблеми цивілізації та їх соціально-економічні аспекти: екологічна, енергетична, демографічна, продовольча. Проблеми війни та миру, мілітаризації і демілітаризації економіки, конверсії.

Перелік питань, що виносяться на вступне випробування

1. Історичний розвиток макроекономіки.
2. Предмет макроекономіки.
3. Методи макроекономіки.
4. Економічна система, її структури й елементи.
5. Ресурси і фактори суспільного виробництва.
6. Продукт суспільного виробництва: характеристика, структура, види.
7. Ефективність суспільного виробництва.
8. Formи суспільного виробництва (натуральне господарство, просте і капіталістичне товарне виробництво).
9. Модель макроекономіки.
10. Поняття макроекономічного аналізу.
11. Макроекономічні показники, їхня характеристика.
12. Поняття відтворення і його види.
13. Суспільне відтворення, його фази і види.
14. Показники суспільного виробництва.
15. Циклічність економічного розвитку (фази економічного циклу).
16. Економічний зрист і його типи.
17. Поняття макроекономічної рівноваги.
18. Класична модель макроекономічної рівноваги.
19. Кейнсіанська модель макроекономічної рівноваги.
20. Інфляція як фактор макроекономічної нестабільності.
21. Зайнятість і безробіття.
22. Поняття грошової системи.
23. Кредит, його основні характеристики.
24. Банки і їхні операції.
25. Поняття фінансів і фінансової системи.
26. Бюджет і бюджетна система.
27. Податки і податкова система.
28. Держава як ринковий суб'єкт.
29. Принципи і мети державного регулювання економіки.
30. Методи державного регулювання економіки.
31. Сутність і структура всесвітнього господарства.
32. Міжнародний поділ праці.
33. Економічні аспекти глобальних проблем цивілізації.

34. Необхідність і передумови входження України у світове господарство.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Макроекономіка: навчальний посібник/ Малий І.Й., проф. Радіонова І.Ф., доц. Кущенко Т.Ф., доц. Федірко Н.В. та ін. К. : КНЕУ, 2016. 254 с
2. Макаренко М.І. Макроекономіка : навчальний посібник. ВД «ЦНЛ», 2016. 216 с.
3. Приходько В. П., Шинкар В. А. Макроекономіка: навчальний посібник. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2014. 248 с.
4. Громківська Т. Е., Косік А. Ф. Макроекономіка : навчальний посібник. К.: Центр учебової літератури, 2010. 672 с.
5. Зверяков М. И. Теоретические проблемы формирования национальной экономической системы: монография. Одесса: Астропrint, 2012. 352 с.
6. Кириленко В. В. Макроекономіка: навчальний посібник для дистанційного навчання. Тернопіль: „Економічна думка”, 2008. 250 с.

Додаткова

7. Круш П. В. Макроекономіка та її регулювання: навчальний посібник. К.: Каравела, 2009. 424 с.
8. 9 Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Баластирик Л. О. Макроекономіка. К.: Знання, 2007. 703 с.
9. 10. Задоя А. А., Ю. С. Петруня. Макроекономіка:учебник. 3-е изд., перераб. и доп. – К.: «Знання», 2008. – 381 с.
10. Пилипенко Г. М. Макроекономіка навчальний посібник. Д.: Національний гірничий університет, 2009. 193 с.

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

Зміст дисципліни

«Економічна теорія» це система економічних знань, яка, з одною боку, є продовженням класичного напряму економічної теорії, а з іншого боку, прокладає нові шляхи економічного знання.

Метою вивчення дисципліни є оволодіння базовими поняттями економічної теорії та розвиток економічного мислення, а також формування основ для подальшого вивчення економічної теорії.

«Економічна теорія» – це комплексна дисципліна, яка містить теоретичні положення економіки, економічний аналіз та конкретні економічні явища, які стосуються народного господарства в цілому. Структура та правильне викладання курсу базується на давніх традиціях. В економіці сформоване коло проблем, які, як правило, розглядаються за суміжними схемами.

У процесі вивчення дисципліни курсанти та студенти отримують уявлення про те, що входить у предмет економічної науки, вивчають основні проблеми економіки, теоретичні питання мікроекономіки та пов'язані з ними конкретні форми господарської практики, знайомляться з проблемами макроекономіки та світової економіки. Зміст курсу складається з двох основних розділів – теоретичного і практичного. Теоретичний розділ припускає вивчення базових понять і категорій економічної теорії й основ економічного

аналізу. У практичному розділі увага приділяється рішенню економічних задач з області мікроекономіки, макроекономіки і світової економіки.

Тема 1. Предмет і метод економічної теорії. Цілі і завдання дисципліни

Економічна теорія, коло питань, які вирішуються нею. Специфіка економічного знання. Господарча діяльність та її закони як предмет вивчення економічної науки.

Основна економічна суперечність. Необмеженість потреб. Обмеженість ресурсів. Ресурси відтворювані і невідтворювані. Чинники виробництва. Основна проблема економіки - триедина формула.

Економічні закони, їх об'єктивність. Коло питань, які вирішуються такими розділами економічної науки, як мікроекономіка, макроекономіка, світова економіка.

Історія економічної думки. Меркантилісти (Автуан де Монкретьєн, Литоніо Сєрра, Іоган Іахим Бехер, Томас Мен, А. Ордін-Нащокін). Фізіократи (Франсуа Кене, Анн Робер, Жак Тюрго). "Дослідження про природу та причини багатства народів" (А. Сміт).

Тема № 2. Попит. Пропозиція. Ціна.

Ринок як сфера взаємодії продавця і покупця. Величина попиту. Закон попиту. Еластичність попиту. Принцип убываючої і порівняльної граничної корисності.

Від чого залежить еластичність або нееластичність попиту на окремі товари та послуги. Зміни в попиті та їх причини.

Величина пропозиції. Закон пропозиції. Еластичність пропозиції. Зміни в пропозиції та їх причини. Модель досконалої конкуренції. Ціна рівноваги. Теорія ціноутворення Альфреда Маршалла.

Тема № 3. Доход. Витрати. Прибуток.

Валовий доход або загальна виручка. Бухгалтерський та економічний прибуток. Види витрат виробництва. Вибір комбінації чинників виробництва. Середня продуктивність. Гранична продуктивність. Закон убиваючої граничної продуктивності. Витрати виробника. Витрати постійні. Витрати змінні. Витрати загальні. Витрати середні. Витрати гранічні. Стратегія максимізації прибутку. Позитивний і негативний ефект зростання масштабів виробництва. Теорія додаткової вартості К. Маркса та її вплив на сучасну економічну теорію.

Тема № 4. Підприємництво

Співвідношення основних форм підприємництва. Підприємець як головна діюча особа ринкової економіки. Існуючі організаційні форми приватного підприємництва. Індивідуальне приватне підприємство, його організація, достоїнства і недоліки. Товариство (партнерство). Його форми, достоїнства і недоліки. Акціонерне товариство (АТ). Структура і організація АТ. Його форми. Достоїнства і недоліки АТ. Необмежена матеріальна відповідальність. Обмежена матеріальна відповідальність. Подвійне оподатковування. Акція. Контрольний пакет акцій.

Тема № 5. Фінанси підприємства

Ролі фінансів для підприємства. Джерела фінансування підприємств та їх види. Призначення джерел фінансування. Їх розподіл. Основні фонди. Амортизаційні відрахування. Капіталовкладення (інвестиції). Заощадження. Цільове фінансування.

Внутрішні і зовнішні джерела фінансування. Короткострокові кредити. Комерційний кредит. Банківський кредит. Комерційні цінні папери. Довгострокові кредити. Незабезпечені боргова позика. Забезпечені боргова позика.

Цінні папери. Акції. Емісія акцій. Первінний розподіл акцій. Дивіденд. Номінальна вартість акцій. Балансова вартість акцій. Звичайні акції. Привілейовані акції. Облігації. Види облігацій. Приватизаційні сертифікати та їх роль в економіці перехідного періоду.

Тема № 6. Типи структури ринку. Конкуренція і монополія

Модель ринку як сфери взаємодії продавців і покупців. Типи структури ринку. Їх особливості і основні відмінності. Модель досконалої конкуренції. Умови її існування. Монополії. Формування ринкової ціни в умовах монополії. Чим шкідліва монополія. Види монополій, які даються законодавчо. Державна монополія. Природна монополія. Патент. Авторське право. Торгівельна марка. Монополістична конкуренція. Ціна в умовах монополістичної конкуренції. "Плюси" та "мінуси" монополістичної конкуренції. Олігополія. Умови існування. Ціна в умовах олігополії. Рівень концентрації виробництва. Організаційні форми великих підприємств в умовах монополії та олігополії. Олігопсонія і монопсонія. Умови існування і формування ціни. Ефективність і різні типи структури ринку. Творці теорії недосконалої конкуренції Дж. Робінсон і Ед. Чемберлін.

Тема №7 . Державне втручання в економіку

Роль держави і уряду в економіці. Причини державного втручання в економіку. Перерозподіл національного доходу.

Державний бюджет. Структура державного бюджету. Статті витрат. Статті доходів. Податки. Види податків. Податок на прибуток. Податок на добавлену вартість. Прибутковий податок. Акцизний податок. Митний збір (тариф). Податкові ставки. Прогресивний податок, пропорційний податок, регресивний податок. Принципи побудови податкової системи. Закон Енгеля. Теорія залишкового доходу. Перекладання податкового тягаря. Тіньова економіка. Дефіцит державного бюджету і національний борг.

Тема № 8. Гроші та фінансові інститути

Історія виникнення грошей. Причини їх виникнення. Функції грошей. Сучасні види грошей. Міжнародна фінансова класифікація. Банкноти. Білети державної скарбниці. Готівка. Безготівковий оборот. Бартерні угоди. Гроші для угод. Ліквідність. Покупна спроможність грошей. Індекс оптових цін. Індекси роздрібних цін. Індекс цін на споживчі товари та послуги. Індекс покупної спроможності грошей. Інфляція, її типи та причини. Дефляція. Наслідки інфляції.

Фінансові інститути. Національний банк України, функції національного банку. Комерційні банки. Депозитний мультиплікатор. Принцип часткового резервного забезпечення. Мультиплікатор грошового обігу. Реальний банківський процент. Концепція монетаризму: теорія зайнятості ресурсів та політика стабілізації економіки. Кількісна теорія грошей.

Тема № 9. Макроекономічні показники

Економіка як ціле. Економічний "кругообіг". Закрита та відкрита економіка. Схема кругообігу між чотирма секторами. Макроекономічні показники.

Поняття валового національної продукту (ВНП). Методи обчислення ВНП. Особисті споживчі витрати. Валові внутрішні капіталовкладення (інвестиції). Чисті капіталовкладення. Державні витрати. Чистий експорт. Схема національних рахунків. Показники, які входять до схеми. Валовий внутрішній продукт (ВВП). Чистий національний продукт. Національний доход. Чистий матеріальний продукт. Національний доход, створений у сфері матеріального виробництва. ВВП (ВНП) на душу населення. Номінальні макроекономічні показники. Реальні макроекономічні показники. Обмеженість макроекономічних показників.

Тема № 10. Економічне зростання

Складові економічного зростання. Їх вимірювачі. Сукупний попит. Сукупна пропозиція. Екстенсивний тип економічного зростання. Інтенсивний тип економічного зростання. Суперечності економічного зростання. Інноваційна теорія економічних циклів.

Моделі економічного зростання (неокласична, неокейнсіанська). Основні положення неокласичної моделі економічного зростання. Основні положення неокейнсіанської моделі економічного зростання.

Економічні цикли. Фази економічних циклів. Пік (бум) економічного циклу. Спад (рецесія). Криза. Піднесення.

Економічне поняття зайнятості. Населення в працездатному віці. Економічно активне населення. Безробіття та його типи. Фрикційне безробіття. Сезонне безробіття. Структурне безробіття. Циклічне безробіття. Приховане безробіття. Природний рівень безробіття. Закон Оукена. Основні положення загальної теорії процента зайнятості та грошей Дж. М. Кейнса.

Тема № 11. Зовнішня торгівля

Вимірювачі зовнішньої торгівлі. Імпорт. Експорт. Зовнішньоторговельне сальдо. Зовнішньоторговельний оборот. Протекціоністи. Фрітредери. Причини, через які держави торгують. Абсолютні переваги у зовнішній торгівлі.

Політичний чинник у зовнішній торівлі. Зовнішньоторговельні обмеження. Види зовнішньоторговельних обмежень. Специфічний тариф. Протекціоністський тариф. Квота. Експортні обмеження. Ліцензування зовнішньої торгівлі. Субсидіювання експорту. Демпінг.

Фінансування міжнародної торгівлі. Валютні курси. Валютні системи. Міжнародні організації для сприяння зовнішній торгівлі. Транснаціональні корпорації. Валютний курс. Золотий стандарт. Золотовалютна система. Ревальвація. Девальвація. Система зв'язаних валютних курсів. Валютні інтервенції. Євро. Платіжний баланс та його складові.

Перелік питань, що виносяться на вступне випробування

1. Господарча діяльність та її закони як предмет вивчення економічної науки.
2. Основна економічна суперечність. Основна проблема економіки – триедина формула.
3. Економічні закони, їх об'єктивність.
4. Величина попиту. Закон попиту. Еластичність попиту. Принцип убываючої і порівняльної граничної корисності.
5. Величина пропозиції. Закон пропозиції. Еластичність пропозиції. Зміни в пропозиції та їх причини.

6. Витрати виробника. Види витрат.
7. Існуючі організаційні форми приватного підприємництва.
Індивідуальне приватне підприємство, його організація, достоїнства і недоліки
8. Існуючі організаційні форми приватного підприємництва.
Товариство (партнерство). Його форми, достоїнства і недоліки.
9. Існуючі організаційні форми приватного підприємництва.
Структура і організація АТ. Його форми. Достоїнства і недоліки АТ.
10. Джерела фінансування підприємств та їх види. Призначення джерел фінансування. Їх розподіл.
11. Кредитування. Види кредитів.
12. Цінні папери. Акції. Види акцій. Облігації. Види облігацій.
13. Типи структури ринку. Модель досконалої конкуренції.
14. Типи структури ринку. Монополія. Ринкова ціна в умовах монополії.
15. Типи структури ринку. Олігополія. Форми обеднань підприємств в умовах монолігополії
16. Типи структури ринку. Олігопсонія і монопсонія
17. Типи структури ринку. Монополістична конкуренція. Формування ціни в умовах монополістичної конкуренції
18. Роль держави і уряду в економіці. Причини державного втручання в економіку.
19. Перерозподіл національного доходу. Державний бюджет. Структура державного бюджету.
20. Податки. Види податків.
21. Закон Енгеля. Теорія залишкового доходу.
22. Гроші. Причини їх виникнення. Функції грошей. Сучасні види грошей.
23. Інфляція, її типи та причини. Наслідки інфляції.
24. Фінансові інститути. Національний банк України, функції національного Банку України.
25. Комерційні банки. Депозитний мультиплікатор. Принцип часткового резервного забезпечення. Мультиплікатор грошового обігу.
26. Макроекономічні показники. Методи обчислення ВНП.
27. Складові економічного зростання. Їх вимірювачі. Екстенсивний тип економічного зростання. Інтенсивний тип економічного зростання.
28. Економічне поняття зайнятості. Безробіття та його типи.
29. Природний рівень безробіття. Закон Оукена.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

2. Макаренко М.І. Макроекономіка : навчальний посібник. ВД «ЦНЛ», 2016 – 216 с.
3. Приходько В. П., Шинкар В. А. Макроекономіка: навчальний посібник. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2014. – 248 с.

Основна

1. Дзюбик С.Д., Ривак О.С. Основи економічної теорії : навчальний посібник, 2014
2. Лагутіна В.Д., Уманців Ю.М., Щербакова Т.А. та ін.. Економічна теорія : підручник. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608 с.